

VORMSI ORMSÖ

Peaminister saarerahvaga kohtumas päästehoone juures. Foto: Meeme Veisson

KÜLASKÄIK

Peaminister külastas Vormsit

4. augustil tegi kiirvisiidi Vormsile peaminister Jüri Ratas. Esmalt andis Vormsi Püha Olavi kiriku õpetaja Ants Rajando ülevaate nii kiriku kui ka saare ajaloo kohta. Järgmisena külastas peaminister koos kaas-

konnaga kooli. Direktor rääkis kooli eripäradest – distantsõppel olevatest õpilastest, kooli rõõmudest ja muredest.

Uue päästehoone juures kohtus Ratas ka kohaliku rahvaga. Saarerahval oli võimalus esi-

tada peaministrile küsimusi, millele anti ausaid vastuseid ja tehti märkmeid ettepanekute kohta.

Arutleti transpordihenduse, üldise heakorra ja turvalisuse üle, jututeemaks oli ka huviha-

ridus ja suvise metsaraiete piiramise vajadus.

Saarest põgusa ülevaate põhjal olid peaministri muljed positiivsed, oleme tulevikku vaatavad ja oma jõududega hakkamasaavad.

Volikogu ja vallavalitsuse tegemistest

Volikogu täpsustas käimasoleva teemaplaneeringu põhimõtteid.

Hetkel on käimas Teemaplaneeringu koostamine, mille jooksul kasutas Vormsi Vallavalitsus võimalust planeeringu esialgset lahendust tutvustada avalikkusele 2017. aasta juunis. Tutvustamise eesmärk oli saada tagasisidet olukorras, kus vallavalikogu poolt Teemaplaneeringu eesmärke muudeti. Tegemiseks olid vastuvõtmisejärgse avaliku väljapanekuga, mille kestvus on vähemalt 4 nädalat. Vormsi valla territooriumi teravikuna on kehtiva Lääne maakonnaplaneeringu kohaselt rohevõrgustiku ala ja väärtuslik maastik.

Teemaplaneeringust peab selguma, kus on perspektiivne ehitada ja milline on eeldatav maakasutamise sihtotstarve. Teemaplaneeringu eesmärk on säilitada Vormsi saare elukeskkonna omanäolisust ja väärtuslikud miljööalad, vältida ehitamist väärtuslikule põllu- ja metsamaale. Soov on luua olukord, kus omavalitsus ja maaomanikud suudavad paremini kaitsta saare väärtuslikku maastikku ja järeltulivatele põlvkondadele säilitada Vormsi erilist ning erinevust mandri Eestiga.

Teemaplaneeringu koostamisele järgneb kooskõlastamine riigiametitega. Kooskõlastatud

Teemaplaneering esitatakse vastuvõtmiseks, millel otsustatakse ka avalikustamine. Avalikustamise käigus saavad kõik vallavalitsuse võimalust planeeringu esialgset lahendust tutvustada avalikkusele 2017. aasta juunis. Tutvustamise eesmärk oli saada tagasisidet olukorras, kus vallavalikogu poolt Teemaplaneeringu eesmärke muudeti. Tegemiseks olid vastuvõtmisejärgse avaliku väljapanekuga, mille kestvus on vähemalt 4 nädalat. Vormsi valla territooriumi teravikuna on kehtiva Lääne maakonnaplaneeringu kohaselt rohevõrgustiku ala ja väärtuslik maastik.

Teemaplaneeringu koostamisel on lähtunud väärtuspõhisusest, ehk eelkõige tuleb säilitada Vormsi saarele omane asustus. Asustuse kujundab valdavalt sumbkiila. Hoonestatud on eelkõige külade keskused. Erandiks saab lugeda nt ridaküla.

Teemaplaneeringu tulemusest tekib uus maakasutus- ja ehitustingimusi täpsustav materjal ja edaspidi saavad kõik täpset infot, milline on konkreetse maaüksuse maa juhtotstarve ja kas seda on võimalik muuta või mitte ning millised ehitised sobivad Vormsi miljöösse. Palume julgusti ettepanekuid teha ja arvamust avaldada.

Vallavalitsus andis välja ehitusloa Vormsi vallas Diby külas Muuluka maaüksusel (katastri tunnus 90701:003:0108) suvila ehitamiseks. Teises projektitoetuste taotlusvoorus eraldati FIE Tatjana Sääs projektile «Vormsi suvised keraamikapäevad» Vormsil keraamika töötuba de läbiviimiseks 500 eurot, mittetulundusühing Rahvantsurühm Vormsi, reg kood 80161119, projektile «Vormsi tervisepäevad 2017» Vormsi-

laste terviseteadlikkuse tõstmiseks ja saarel Rene Bürklandi toitumiselase loengu korraldamiseks 700 eurot, mittetulundusühingu Haapsalu Kontserdiühing, projektile «XXIII keelpillimängijate suvekursus Vormsil» XXIII keelpillimängijate suvekursuse korraldamiseks Lääne-Eesti muusikakoolide õpilastele eraldati 300 eurot.

1. septembrist muutub praamigrافیк Sviby-Rohuküla liinil. Seoses Lääne maakonna linnaliini bussiliikluse ümberkorraldamisega muutub ka hommikuse esimese praami väljumisaeg kümne minuti võrra varasemaks, Svibyst 6.35, sest midagi ei oleks sellel laeval Rohukülas bussi vastas. On küsitav, et millal hakkaks ka esmaspäeva hommikute olema käigus teine laev nagu teistel tööpäevadel. Oleme taotlenud seda reisi juurde, kuid pineva töögraafiku tõttu pole see olnud võimalik. Alates 1. septembrist asendatakse talveperioodil neljapäevane hilisõhtune reis esmaspäeva hommikuse teise reisiga Svibyst 8.35 ja Rohukülast 10.15.

Praamigrافیкuni on oodata muudatust ka 1. oktoobrist, siis jäävad kuni järgmise aasta suvegraafikuni käigus ära laupäeva hommikune teine praam Svibyst 11.05 ja Rohukülast 12.15 ning pühapäevaõhtune viimane praam Svibyst 19.05

ja Rohukülast 20.15. Edaspidi peaks saabuma olukord, kus praamigrافیк muudatused on minimaalsed. Kehtib kaks graafikut, suvine ja talvine. Riiklikel pühadel kehtib pühadegraafik ja seda peab jälgima AS Kihnu veeteed kodulehelt www.veeteed.com. Riiklikel pühadel Vormsi liinibussi nr 37 käigus ei ole, samuti ei ole liinibussi käigus laupäeva õhtuti ja pühapäeva hommikute, siis on bussijuhil puhkeaeg. 1. oktoobrist Vormsi liini nr 37 bussigrافیк ei muutu.

Septembri esimeses pooles kolib vallavalitsus Külakeskuse II korruse ruumidesse ja kiirabi saab ruumid lasteaias II korrusel senistes vallavalitsuse ruumides. Püüame ümberkolimise viia läbi operatiivselt ja loodame kõigi mõistvale suhtumisele.

Eesootavad kohaliku omavalitsuse volikogu valimised. Vormsi vallas on üks valimiskomisjon töötab vallamajas 16. augustist – 4. septembrini igal tööpäeval kell 10.00-12.00 ning 5. ja 7. septembril kell 15.00 – 18.00. Valimiskomisjoni esimees on seaduse järgi vallasekretär. Küsimuste korral pöörduge palun e-posti aadressil ei@vormsi.ee või mobiiltelefonil 5070927.

Kaunist suve jätku kõigile!

Volikogu esimehe veerg

IVO SARAPUU

Tere, hea vormsilane!

Taaskord on meilegi jõudnud õige Eestimaa suvi, kus alles mõned päevad tagasi näitas loodus oma võimu. Nii mõnedki Eestimaa paigad said tunda tuule tugevust ja äikesetormi. Vormsi pääses õnneks vaid väikese ehmatusega.

Mõne selle suve sündmuse saab kirjutada saare ajalukku, sest minu mäletamist mööda ei ole varem ükski meie riigi peaminister saarel ametlikul visiidil käinud. Oma lühikesel külaskäigul astus peaminister läbi Püha Olavi kirikust, kus teda võttis vastu kohalik kirikupea Ants Rajando. Külalised tutvusid meie kooliga, kus koolijuht Age Hälvin rääkis meie tänasest koolikorrast. Seejärel toimus kohtumine saarerahvaga uue päästejaama juures. Jäi silma, et nii mitmedki saareelanikud on meie tänase valitsusjuhiga lähemalt tuttavad juba varasemast ajast. Toimus vestlusing, kus Jüri Ratas tutvustas põgusalt valitsuse tegevussuundi. Kes tahtis ja julgus sai Jüri Ratasele küsimusi esitada ning oma soove ja ettepanekuid teha. Kogu külaskäigu jooksul oli tunda, et meie riigijuht on väga hõivatud, täpne ja tema aeg on kallist. Peab ütleva, et oli väga meeldiv ja asjalik kohtumine ning loodame, et sellest on saarele ka kasu.

Vormsilased on valinud oma tee jätkates iseseisva vallana. See pole meile ainult erandiga antud privileeg vaid ka kohustus ja vastutus. Käivitunud on kohaliku omavalitsuse valimise karussell. Nüüd on meil aeg vaadata endasse: kas mina olen valmis selleks, et aidata kaasa nõu ja jõuga Vormsi vallale kestmisele ja arenemisele. Kas mul on julgust osaleda valimistel ja võtta vastutus saare elu-olu korraldamisel ja otsustamisel? Või olen mina see, kes tahab jääda kõrvaltvaatajaks.

Tänane volikogu koosseis hakkab lõpetama, neli aastat on möödunud. Palju on tehtud, kuid kahjuks ei ole me suutnud seni kehtestada teemaplaneeringut, mis paneb paika maakasutuse põhisuuna ja ehitamise üldreeglid. Selliste suurte kokkulepete saavutamiseks ei ole lihtne ning nõuab ühtsemat mõtlemist ja tegutsemist. Lõpule pole jõutud ka Borrby karjääri avamisega, et lahendada saarel liiva ja kruusa küsimus. See on osutunud ootamatult kõvaks pähkliks ja selle teel olevast bürokraatiast pole veel suudetud läbi närida. Siiski peab lootma, et varsti saame saareelanike oma tarbeks liiva ja kruusa jälle kohapealt.

Tulevikku vaadates peame meele pidama, et meie kodusaar on looduskeskkonnapoolsest õrn ja haavatav. Üha suurenev autode ja raskeveokite vool paneb koormuse meie teedevõrgule, mitte ainult valla omadele vaid ka riigimaantee näitab lagunemise märke. Oleme kõik oma saarel sõitnud ja teame idaringi olukorda. Siin on mõttekoht koostööd riigiga lahenduste otsimiseks.

Uuel volikogul on väga vastutusrikas roll. Ajad muutuvad, uued arengusuunad ootavad ees. Valla arengukava vajab uuendamist. Oluline on seada ühised eesmärgid ja leppida kokku teed nende saavutamiseks. Minu soov on lõpetada vahetegemine ja püsielaniku mõiste liigne rõhutamine, sest igaüks, kes kodusaarest hoolib ja panustab, olgu ta siin kogu aeg või mitte, on Vormsi saare jaoks tähtis. Täna kõiki, kes saare elu pärast muret tunnevad ja oma aja ning jõu ja nõuga saare edenemisse on panustanud.

Hea vormsilane, ilusat suve lõppu meile kõigile.

LASTE KULTUURILAAGER

Mina pärin

JANA KOKK

Seekordne kultuuriuurijate laager kandis alapealkirja Mina pärin – küsin, uurin, proovin, kogen, võtan üle, kannan edasi... Nii paljutäenduslik sõnapaar. Just lapsed ja noored ongi need pärijad, igas mõttes.

41 kultuuriuurijat-pärijat vurasid juba tuttavasse ja armsaks saanud kohta, Sviby jahimajakese juurde. Kohe hakkasid kerkima uued laagrikülad. Sel korral olid orientiirideks löke, kaev, mets ja meri ning esimeseks ülesandeks oligi oma küla nimi rootsipäraseks tõlkida. Ülesanne ei osutunud kuigi keeruliseks, sest abiks oli nii vormsirootsi väike sõnastik kui ka juba varasem kogemus. Uued külad said nimeks Aldby (Lökkeküla), Brunnby (Kaeveküla), Skuenby (Metsaküla), Sjuenby (Mereküla).

Eelmise aasta eeskujul tuli ka nüüd luua oma nn meistrimärk, mis tuli jäädvustada suurele laagrilipule, aga ka enda valmistatud esemetele. Et päris kultuuriuurijaks saada, tuli võtta selleks puhuks «küpsetatud» amps ja kohapealsetest taimedest keedetud lonks, tuli taluda taimevihaga sapsutamist ning redelipulkade vahelt koos külaga läbi pugemist. Vintsutused lõppesid suitsusaunas käimise ja vihtlemisega, just nii nagu omal ajal kord ning kombed seda nõudsid.

Pearse talu ehk muuseumi õuel koguti teadmisi taimedest, nende raviomadustest ning koos Kristinaga valmistati muuseumi tarvis koirohu kotikesi, pakendati turgutavaid teesegusid. Henry käe all sai meespere poolt valmistatud ja siis laagrikülasse paigaldatud külade viidapost. Savinõude valmistamine oli põnev, kuid kannatlikkust nõudev, sest voolimisele järgnes nõude ja helmekeste kuivatamine saunas ning lõpuks tuli need veel lõkkesse «küpsema» panna. Kelle meistri-märgiga kaunistatud nõud ja hel-

med maapõletusest tervelt väljusid, said seda nii näitusel eksponeerida kui hiljem koju kaasa võtta.

Meestetöö – puulusikate voolimine osutus üsnagi laastavaks – väikest esmaabi vajasis mitmedki mehepojad. Haavakesed plaasterdatud, said kõik oma tööga jälle jätkata ja lusikadki lõpetatud. Naistetöö – villa kraasimine ja kedervarrega ketramine oli oluliselt ohutum, siin kippus pigem lõng katkema.

Taas tuli harjutada ka tantsusamme ja laulda vormsirootsi laulu. Selleks puhuks saime endale appi hiiukandle laagrist asjatundliku õpetaja Liisa Koemetsa, kes sõitis kohale otse Hispaaniast. Tantsuõpetajaks oli ikka meie oma Annika. Aeg kulus usinalt harjutades, sest juba õhtul tuli vanematele ja külalistele esinemiseks valmis olla.

Et päev töi kaasa mitmeid nõ vigastatud, külastas ööpimeduses kultuuriuurijaid, sh tungivalt just plaasterdatuid, ka parameedik, et välja selgitada osutatud esmaabi tõhusus. Paraku olid plaasterdajad ise kadunud ehk lausa röövitud... Õnneks lahenes kõik õnnelikult ja võis rahulikult jälle magama minna.

Viimasele päevale on jäänud sportlikud mängud, nii ka tänava. Oliveri korraldatud maastikumäng nõudis pärijatelt vaikset keskendumist, valjuhäälsel kisa, kannatlikkust, nutikust, füüsilist osavust. Loomulikult ei saa laager lõppeda ilma ujumiseta, ammuigi veeseinata ja sellest ei jäänudki keegi ilma. Oli nii nagu olema peab!

Kultuuriuurijate pärijaid juhendasid ja ohjasiid Kristina Rajando, Henry Timusk, Annika Adams, Kairi Aavere, Oliver Kennik, Liisa Koemets ja Jana Kokk.

Laagriliste köhutäie eest hoolitses Alla Läät.

Kolmandat kultuuri-laagrit toetasid Vormsi vald, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus, KULKA, Vormsi Püha Olavi Gild, Vormsi Kodukandiühing, Vormsi Lasteaed - Põhikool, Vormsi Jahiselts, Vormsi Päästekomando ja Merit Langi.

Kodusel talumuseumi õuel

Foto: Kaili Siilak

Maapõletus

Foto: Jana Kokk

PIDUPÄEV

Olavipäevad 2017 – fotomeenutused

Yngve Rosenblad ja Marju Tamm mängisid Vormsi Kodukandi Ühingu poolt talumuseumi juurde kohvile kutsutud külalistele talharpal.

Püha Olavi kirikus toimunud mälestusjumalateenistuse järel suunduti ühisele supisöömisele. Fotod: Tatjana Sääs

Olavipäeva õhtusel simmanil andsid kepsakate esinemiste ja ühistantsudega Kihnu poistele ja Mölllavale merele hoogu juurde Surju sõbratarid Pärnumaa metsade vahelt.

AKTIIVTEGEVUS

Vormsi surfipäevad 2017

KRISTA KARIK

Kristasurf.ee purjelaua instruktor, purjetamise abitreener

Iga aastaga tundub korraldajatele üha enam, et otsus korraldada Vormsil surfipäevad, on ennast igati õigustanud. Seda eelkõige seetõttu, et mitmed osalejad alustavad surfipäevade ootamist juba ürituselt lahkudes, kuid on ka neid, kes surfipäevade toimumise aja järgi omale talvel suvepuhkust nõutavad.

Rõõmu valmistab, et aastast aastasse on osalejateks samad huvilised, tuues endaga kaasa uusi ning lapsed, kes kunagi väga väikestena alustanud, on saanud suuremaks ja julgemaks. Mäletan ühe pisipoi si saraid esmakordselt purjelaul olles. Sellel korral ta juba juhendas teisi vees, mis pidi puri kätte võtta või kui kaugele võib vees minna. Tore on näha, et vanus ei mängi surfipäevadel rolli ja kui jalad ikka kannavad, siis kõik pakutav järgi proovitakse. Vanemad proud ja härrad, saades oma hirmudest võitu, olid väga õnnelikud teadmise üle, et selliste spordialadega tegelemiseks ei pea verinoor olema.

Aastad ei ole vennad, ei ilma poolest ega osalejate arvu poolest. Vaatamata sellele, et suvi ei ole Eestisse veel jõudnud, saime sellel aastal nautida täpselt sobivat surfiilmia.

U sun, et osalejad juba teavad, et sobiv surfiilm ei tähenda mõnusat rannailma, kus tuul ei puhu, liiva ei lenda ja riideid ei pea selga pa-

Julged pealehakkajad. Foto: Krista Karik

nema. Seetõttu saan olla eriti uhke, et meie tublisid osalejaid tugev tuul ja pilves taevast ei heidutanud. Läbi märjad kalipsod, mida ei ole meeldiv selga ajada, leidsid pidevalt kasutust ja kui parajat kalipsot polnud, mindi ka ilma selleta.

Seekordsel üritusel osales 68 inimest ja uhkusega võib öelda, et nad kõik käisid ka vees, kas purjelauda või aerusurfi proovimas. Väga paljud proovisid mõlemat ja eks vaid nemad ise oskavad öelda, kumb on parem või mõnusam spordiala.

Aerusurfi võistlus, mida peetakse samuti igal aastal, leidis ka seekord rohkelt osavõttu. Raja läbimiseks kehtib vaid reegel, et kaasas peab olema laud ja aer. Lapsed kasutasid võimalust ja jooksid raja läbi. Kõik on ju lubatud! Naised seevastu andsid eeskujuga ja läbisid raja laua peal aerutades. Mehed pakkusid lisaks võistlemisele ka tõelise show pealtvaatajatele. Igati korda läinud võistlus!

Korraldajad on südamest tänulikud kõikidele osalejatele, sest just teie teete surfipäevadest need õiged. Heade sõnade ja vastuvõtu paistel saame veel tükk aega ennast soojendada.

Aitäh tublidele vabatahtlikele Andrusele, Merikesele ja Peetrile, ilma Teieta oleks olnud väga keeruline. Suured kiidusõnad Vormsi valla kultuurijuhile Tatjanale.

Meie suur tänu läheb ka toetajatele, kelle abita oleks see tore üritus jäänud toimumata – Kristasurf.ee, Vormsi vald, MTÜ Vormsi kultuuriühing, Eesti Kultuurkapital, Atomic AD OÜ, Pirita Surfiklubi, Kalipso.ee, Time to Surf, Fansurf, Vormsi Arendus OÜ, Joogikuller OÜ, Planimeks OÜ, V8 Import, Haven Kakumäe ja eraisik Urmas Randmäe.

Suur, suur tänu ja tagatubades käib jutt juba järgmise aasta surfipäevade pidamisest!

REIS

9. juunil 2017 – kus käisime, mida nägime

HELLE RINNAK

Käisime jälle uudistamas elu ja tegemisi väljaspool Vormsit. Kaugele ei tasunudki minna, huvitavat ka lähemal, näiteks Märjamaa vallas.

Konververes avati 2015. aastal papagoikeskus koos linnuhotelliga. Keskuse perenaine ja papagoitalstaja Katarina Briht lubab kõigil soovijatel papagoide rääkima õpetada. Hetkel teadis vastata Aafrika hallpapagoi Robi meie küsimuse peale: Mis paistab taevast ja on ümmargune? ning tema vastas, et see on kuu. Linde on seal keskuses mitmeid liike: kollatutt kakaduu, sinine aara jpt. See suur aara oli meelsasti nõus koos meiega ka poseerima, meeldiv tegevus mõlemale poolele.

Linnuhotellis saavad linnuomanikud reisile minnes jätta oma lemmikud professionaalse hoolitsuse alla. Papagoikeskus on ka unikaalne õppekeskus kõigile linnuhuvilistele. Varem Eestimaal niisugune võimalus puudus. Papagoide on teatavasti kodustatud lemmikloomana ca 2000 aastat tagasi, tänapäevani väga populaarne inimese sõber.

Keskuses tegutseb ka nn väega

tuba – huvitav, huvitav, tasus külastada.

Edasi Juuru valda – Atla mõis... Juba 20 aastat on mõisas tegutsenud aktiivse peremehe Raivi Juksi käe all mõisakeraamikatehas. Tooted valmivad nii punasest kui valgest savist, samas saab ka tooteid osta keraamikapoes. Valikus on tasse, pokaale, ahjunõusid, kanne, taldrikuid, vaagnaid ja palju muud põnevat. Lisaks sellele saab kohapeal oma käega voolida ja maalida. Korraldatakse ka keraamika õppetunde. Mõisarahval on palju plaane. Sügiseks kavandatakse töötubades õpetada keskaja stiilis savist piparkoogivormidega piparkookide valmistamist. Samuti on plaanis sügiseks avada viinatööstus, tooraineks ÕUNAD! Tegutseb ka saekaater. Mõisa territooriumil on kaheksa hoonet, sh peahoone, kus pererahvas elab. Ülejäänud hoonetes käib vilgas tööelu. Põnev.

Mõisarahva mõte on inimestele tutvustada mõisa ja sellega omal moel edendada maaelu.

Päev sai otsa, õhtu käes – KOJU!

Reis sai teoks «Vormsi pensionäride seltsingu» organiseerimisel ja Vormsi Vallavalitsuse toel.

Kohe näha, et suured sõbrad

Foto: Maris Rinnak

Rahvakultuurifestival Turus

EIDI LEHT

Vormsi rahvatantsurühma juhendaja

Vormsi Rahvatantsurühm osales juba kuuendal korda rahvusvahelisel rahvakultuurifestivalil EUROPEADE 26.–30. juulil.

Vormsi rahvatantsurühm osales juba kuuendal korda rahvusvahelisel rahvakultuurifestivalil Europeade, mis sel aastal toimus Soomes Turu linnas. Turu – imeilus, korras ja puhas linn. On mida vaadata ja nautida.

Vormsi rühm esines nii avaliku lõputseremoonial. Kuna tantsijaid oli palju, siis kõigil rühmadel seda võimalust ei olnud. Soomlaste korraldatud Europeade oli tõepoolest tasemel nii korralduslikult kui ka vaadatavuselt. See oli võimas tunne, kui terve väljakutäis eestlasi Kadrelit ja Kolumatsi polkat tantsisid. Rahvas oli vaimustuses ja lausa rõkkas. Kui eesti naised avatseremoonial Soome polkat tantsisid ja uhkeid mustreid moodustasid, pakkus see publikule rohkesti vaatamismõnna.

Tõelist vaatamängu pakkus ka traditsiooniline rongkäik, mis seekord paistis silma rohkete

Eesti lippudega, oli ju kohal 997 tantsijat ja muusikut. Vormsi eripärased rahvariided said seegi kord suure tähelepanu osaliseks. Sellised festivalid on oluline oma rahvakultuuri tutvustamise ja teiste kultuuridega tutvumise võimalus. Osalesime ka Humpa tantsimise maailmarekordi püstitamises ja see oli tõeline elamus kui kõik europeadlased üheskoos Soome rahvatantsu tantsisid, kõik said tantsu selgeks ja rekord saigi püstitatud. «Oleme nüüd meigi varsti Guinnessi rekordite raamatusse kantud».

Vormsi oli seekord esindatud seitsme tantsupaariga ja seda ei olegi väikese Vormsi kohta nii vähe. Minu sügav kummardus kõigile tantsijatele, kes on tõepoolest tublid olnud. Püüame saavutatud taset hoida ja juba järgmisel aastal on meil võimalus lisaks Läänemaa tantsupeole ja kodustele esinemistele konkureerida taas teiste hulgas, et sõita 55. Europeade festivalile Portugal.

Me tänane Vormsi Vallavalitsust ja Läänemaa Kultuurkapitali, tänu kellele seekordne sõit teoks sai.

Vormsilased lavale minekuks valmistumas

Foto: Eidi Leht

Kõige noorem osaleja, Andra Nora, oma õpetaja Liisaga.

Foto: Annika Adams

PILLILAAGER

Rahvusülene 10. Hiiu kandle laager Vormsil

JOHANNES AHUN, CATHY SOMMER

Juulis 2017 10. juubeliaastat pidav Hiiu kandle laager toimus Rumpo Mäe Talus, Vormsil. Rahvasteülene ja rahvuseid liitev hiiu kannel tõi kokku pea nelikümmend pillimängijat Eestist ja välismaalt.

Hiukanneldajate igasuvine kokkusaamine Vormsi saarel on saanud oluliseks traditsiooniks. Poo-genpill on päris Vormsi enda asi – Hiiuamaale ja ka Noarootsi aladele võis ta just rannarootslaste kaudu liikuda. Kord nimetati kogu Lääne-Eesti saarestikku Hiiurootsi saarteks ja pilli täispikk nimi hiurootsi kannel ehk talharpa tulenebki sealt.

Laagrist osa võtma olid (ja on ka järgnevatel aastatel) oodatud kõik vanad pillimehed ning ka uued uudistajad. Sel aastal said käe valgeks tervelt 11 pilliga esmatutvujat, nende seas mitmed kohalikud lapsedki.

Hiiu kandle laager on kohaliku kogukonda liitev üritus, kus Vormsi saarel on korraga palju pillimängu ja mitmeid kontserte. Saart külalstavad laagrilised peavad Vormsit oluliseks kohaks, kus kokkusaamine toimub läbi traditsioonide austamise ja edasikandmise. Sellel aastal oli mandri ja saarerahva tihedaks läbikäimiseks loodud suurepärase tingimused: kogu õppe- ja vabaajategevus toimus Rumpo Mäe Talus. Ühises kohas õppimine, söömine ja ööbimine loob võimaluse pidevaks aruteluks, koosmänguks ja uute ideede sündimiseks. Näiteks koguneti ühiselt ümarlaua ümber, et rääkida hiiu kandle ajaloo ja tulevikust. Laagri raames toimus kontsertprogramm: Duo Tuuli Lindeberg & Ilkka Heinonen Vormsi Püha Olavi kirikus, tantsuõhtu Sille Ilvese juhendamisel ja loomekontserdid. Laagrit lõpetaval kontserdil esineti ühisorkestrina kõigile kuulajatele ja saare külalistajatele.

Nädala jooksul nautiti kõrgetasemelist pilliõpet nelja suurepärase õpetaja käe all, seda kõike imelises looduskaunis ja inspireerivas Rumpo külas. Aastaid hästi toimiva laagri asutajateks on Janne Suits ja Sofia Joons, kes laagri formaadi sellisel kujul välja töötasid. See pakub võimalust algajatele ja edasijõudnud mängijatele oma tasemele vastavas õppegrupis osaleda.

Selle aasta laagris õpetas lapsi Liisa Koemets ning algajaid täiskasvanuid Janne Suits, mõlemad õpetajad tulevad Viljandist. Edasijõudnutele tõi põnevaid välismaa tantsulugusid kaasa aastaid Wales'is elanud muusik Sille Ilves ning neljandale grupile andis teadmisi välisõppejõud Ilkka Heinonen Soomest.

Laagri korraldajad Johannes Ahun ja Cathy Sommer jäid tulemusega väga rahule. «Kõik, millest unistasime ja mille nimel töötasime, õnnestus. Suur rõõm oli imelise kohaliku ja külalislahke pererahva hoolitsuse üle, aga ka kõigi õpetajate, õhtuste ühistegevuste ja vägagi kõrge tasemega laagri lõpukontserdi üle.» Tänu väga headele õpetajatele on tõusnud hüppeliselt mängijate võimekus sel arhailisel pillil. Umbes pooled mängijad on ehitanud oma pillid ise ja käivad aastast aastasse laagris uusi teadmisi omandamas. Suvine kogunemine on saamas üha suuremat tähelepanu ka välismaalaste hulgas. Näiteks sellel aastal oli osalejaid lisaks Eestile ka Soomest ja Prantsusmaalt.

Tagasisideringis arutleti ja analüüsi ühiselt toimunud laagrit ja üksteisele jagati palju inspireerivaid kiidusõnu. Eelnevate aastate laagrite head mälestused sai kokku võetud 10. juubeliaasta laagriga, mis täitis iga osaleja ootused ja veel rohkemgi.

Ühine tänu laul perekond Strenigidele Rumpo Mäe Talus ja suur lugupidamine kõikidele koostööpartneritele: Püha Olavi kirik, Krog, Vormsi vald, Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, Eestitiroostlaste Kultuuriomavalitsus, Kadarbiku, Vormsi õlu.

Juubeliaasta korraldus toimus koostöös Vormsi vallavalitsuse kultuuritöötaja Tatjana Sääsiga. 2018. aasta laagri korraldajaks on Annika Mändmaa, kes koostöös Tatjana-ga asuvad uue aasta plaane looma. Infot 2018. aasta laagrist leiab Hiiu kannel Eestis facebooki leheküljelt ja veebist: tule-vormsile.ee.

Kohalikele kogukonnale on hiiu kandle kultuur muutunud üha olulisemaks osaks igapäeva elus. Kui pilli on mängitud siin ja seal ka laagri väliselt, siis peetakse oluliseks luua aastaringne hiiu kandle õppimise ja kontsertide külastamise võimalus.

Hiiu kandleid saab Vormsil jälle kuulda septembris, kui toimuvad järgmised Saarte Pärimuspäevad.

KULTUUR

Hiiu kandle laagrite ajalooost

MARKO VEISSON, JANNE SUITS

Esimene hiiu kandle laagri Vormsil toimus Janne Suitsu eestvedamisel 2005. aasta suvel.

Hiiu kandle laagri sünnilugu sai alguse Viljandi Kultuuriakadeemias pärimusmuusikaerialal õppinud Janne Suitsu hiiu kandle õpingute käigus, kui noor neiu oli seda arhailist rahvapilli uurides ja mängides nii Soomes kui Rootsis ringi rännates kohanud mitmeid selle pilli mängijaid.

Jannel tekkis soov tuua kokku Skandinaavia ja Eesti hiiu kandle mängijad ning kus oleks parim koht seda teha kui mitte Vormsi saarel. Nii toimus esimene laager 2005. aastal ning sai pandud alus vahvale hiiu kandle mängijate kogukonnale.

Teine suurejooneline kohutamine sai toimuma hoopis Viljandis 2009. aastal, kui laager võttis lausa konverentsi kuju, ning selle rahvusvahelise ettevõtmise tulemusel sündis ka DVD «Talharpa ja selle sugulaspillid», mis annab põhjaliku ülevaate selle pilli ajalooost kolmes erinevas keeles.

Seejärel võtsid mitmeks aastaks laagri korraldamise üle Sofia Joons ja August Pulsti Õpistu.

Sofia Joonsi initsiatiivil kasvav laager ka avalike kontsertidega minifestivaliks. Kontserte on toimunud kirikus, rahvamaas, kõrtsis ning koolis.

Aastatel 2013–2015 korraldasid hiiu kandle laagrit ja festivali Marko ja Kristina Veisson ning Janne Suits ja Age Kõiveer. 2016. aasta suvel toimus laager Annika Mändmaa korraldamisel erandkorras Hiiuamaal, koostöös Hiiu Folgiga.

Alati on laagri korraldamisel toeks olnud erinevad vormsilased ning Vormsiga seotud organisatsioonid. Teiste seas näiteks Kristina Rajando ja EELK Vormsi Püha Olavi kogudus, Krista ja Meeme Veisson ja Vormsi Kultuuriühing, Vormsi kool ning mõistagi ka Vormsi vald. Viimastel aastatel on laagri toimumist oluliselt toetanud Rumpo Mäe talu.

Laagrite ja festivali eesmärgiks on olnud populariseerida hiiu kannelt, teadvustada selle unikaalset sidet Vormsiga ja õpetada huvilistele Vormsi talharpa traditsioonilisi lugusid.

Teisalt on aga tutvustatud võimalusi esitada hiiu kandlele kaasaegsemat repertuaari ning teistest kultuuritraditsioonidest pärit muusikat. Aastatega on Vormsist kujunenud pea kõigi talharpa- ja selle sugulaspillide mängijatele legendaarse kuulsusega kohtumispaik.

Laagri käigus toimunud koosmängimised on pannud aluse nii mõnelegi ansamblile. Kindlasti võib väita, et Vormsi hiiu kandle laagrid on olnud oluliseks teguriks hiiu kandle populaarsuse tõusu taga viimastel aastatel.

Kultuuriteated

AUGUST

23.-26. AUGUSTIL «Suvised keraamikapäevad II»

23. AUGUST 2017 KELL 19.15 - Tass 2 ja foto kandmine tassile. Teeme savilehest tassi ja kanname esemele foto. Sanga teeme ribatehnikas.

24. AUGUST 2017 KELL 19.15 - Tass 3 ja erivärvi savid. Kasutame tassi kaunistamiseks neriikomi tehnikat, mis on vana Jaapani meetod, milles kasutatakse erinevat värvi savisid. Kuruse käigus luuakse muustriline savileht ja sellest meisterdatakse kaunis tass. Sanga teeme lüpsmistehnikas.

25. AUGUST 2017 KELL 19.15 - Pokaal. Selles töötoas meisterdatakse jalaga pokaal, mis koosneb kolmest osast. Lõpus kantakse toorele esemele angoobiglasuurid ja soovi korral kaunistatakse skrafito tehnikaga.

26. AUGUST 2017 KELL 17.30 - Vaas. Selle koolituse käigus tehakse savilehest rebimise tehnikaga vaas. Vaasi võib katta angoobiglasuuridega.

Koht: Vormsi kooli tööõpetuse maja. Osalejate arv: 10 (5 täiskasvanut/5 last). Osalustasu: 10 € täiskasvanu ja 3 € laps ühe korra kohta. Kõigil neljal korral osaleja saab maksta korraka - täiskasvanu 36 € ja laps 8 €. Registreerumine: siilike36@gmail.com.

26. AUGUSTIL KELL 21.00 muinastulede öö Sviby sadamas.

Tantsuks mängib ansambel Sild. Lõbusaid ühistantse Walesist teeb Sille Ilves. Vahele laulab Abja laulukoor. Avatud on Sviby suvekohvik. Lõke rannas. Kehva ilmaga toimub kõik rahvamajas, va lõke. Tasuta. Buss Hullo-Sviby sadam kella 20.45 ja tagasi peo lõpus. Palume bussisoojust teada anda tel 5343 6771 hiljemalt 25. augustiks.

3. SEPTEBRIL KELL 19.30 koolialguse kohvik-kontsert. Esinevad Jim ja Sam Los Angelesest «The Anywhere Everyday Tour» raames, mille käigus nad on esitanud endale väljakutse esineda terve aasta jooksul iga päev eri kohas. Kontsert on täiskasvanutele 3 €, õpilastele ja pensionäridele tasuta. Istuda saab laua taga ja kohvikust osta jooki ja sööki. Vormsi seltsimajas.

SEPTEMBER

22.-24. SEPTEBRIL toimuvad Vormsil 13. Saarte Pärimuspäevad.

Kokku tulevad Eesti saarte esindajad. Teemaks on «Pill ja pillimäng».

Kavas:

22. SEPTEBRIL Krogis ansambel «Puuluup».

23. SEPTEBRIL pidulik rongkäik, talharpa kontsert-loeng Marju Tammelt ja Yngve Rosenbladi, mitmesugused töötoad nii lastele kui täiskasvanuile - saab teha suveniire, pille, õpetatakse hiiu kannelt, regilaulu, laulumänge, tutvustatakse rahvalikke pille. Töötoad toimuvad Hullo koolimajas, tööõpetuse majas, rahvamajas, lasteaia hoones ning talumuseumis, mis on sel päeval ka erakorraliselt avatud. Hullo laud, kus saab müüa omatoodangut ning mängida pilli ja teha nõ viimase hetke töötubasid. Öhtul simman saarte etteastetega, ühistantsudega ja ansambliga «Kratt».

24. SEPTEBRIL mokalaat ehk arutelu saarte pärimuspäevade edasise toimimise teemal ja saare-ekskursioonid soovijatele. Ettepanekud ja küsimused palun e-posti aadressile tatjana@vormsi.ee.

TURUKE - Rälby külas

Laupäeval 26. augustil 2017 kell 11-15 Rälbys (Egili) veski juures.

Oodatud on kõik nobenäpud aia-, põllu-, jm saadustega (suitsukala, lambaliha jne) oma kaupa pakkuma. Naudime üheskoos sügisande, tutvustame ja vahetame retsepte, valmistame talvevarude soetamiseks. Lauad kauplemiseks olemas, kaup teie ja meie poolt. Võta kaasa hea tuju ja sõbrad! Kohtumiseni!

Juuksur

Juuksur tuleb saarele 6. ja 7. septembril.

Projektitoetuste taotlusvoor

Taotluste (toetus ürituste ja noorteprojektide korraldamiseks) esitamise tähtaeg on 20. september 2017.

Taotlused palun esitada elektrooniliselt aadressil vv@vormsi.ee või aadressil Hullo küla 91301, Vormsi vald, Läänemaa

KOOLITUS

Saarevahtide 7. suvekool Vormsil

JONNE BERGGREN,

Vormsi saarevaht

Lääne-, Saare- ja Pärnumaa saarevahid olid augustis Vormsis suvekoolis. Saarevahtide suvekool toimus juba seitsmendat korda, iga kord on see toimunud eri kohas.

Seekordse suvekooli põhiteemaks oli päästeõpe. Koolitunnid toimusid Vormsi uues päästekeskuse majas. Üks auto aeti välja, sinna pandi laud, toolid.

Kogu õppepäeva üldkordinaator oli Läänemaa päästepiirkonna juhataja Kätlin Poopuu.

Vormsis olid kohal kõik kaheksa Lääne-, Saare- ja Pärnumaa saarevahti. Lääne-Eesti saarevahiga saared on Vormsi, Osmussaar, Ruhnu, Abruka, Vilsandi, Kesselaid, Manilaid ja Kihnu. Osalesid ka Rahandusministeeriumi Euroopa territoriaalse koostöö talituse nõunik Riina Nurmsaar, Lääne Maavalitsuse arengu- ja planeerimisosakonna juhataja Merle Mäesalu, Saare Maavalitsuse arengu- ja planeerimisosakonna juhataja Agne Peetersoo ja Pärnu Maavalitsuse arengutalituse juhataja Urmas Kase.

ÕPPETÖÖ

- Renee Tammet - väikesaared ja pääste
- Eva-Maria Rand - hädaolukordadeks valmistamine
- Alari Tõnissoo - kodused tuleohutusnõuded
- Küllike Uzjukin - häirekeskus ja Marge Kohtla- merevalve keskus
- Eimar Täht - Ära käpi, ära näpi, ära topi!
- Margus Lindmäe ja Kaido Valm - suitsusukelduse alused

UUS ALGATUS

Avatud hoovide päev Vormsil

TATJANA SÄÄS

Sel suvel toimus esimene teadaolev Vormsi avatud hoovide päev 23. juulil. See päev seepärast, et samal päeval toimus ka üle-eestiline Avatud talude päev ja mõte oligi kaasata kõiki talusid, hoove, tänavaid, kes aga vähegi tahavad kaasa lüüa ja korraldada müüke, kohvikuid, näitusi ja muid asju, mida aga välja suudetakse mõelda.

Vormsil on Avatud talude päeval juba varem osalenud Kanarbiku talu ning oma hoovis suviti kohvikut pidanud Metsavahi talu Suuremõisa.

Nagu öeldakse, «alguses ei saanud vedama, pärast ei saanud pidama»: esialgsetele üleskutsetele ajalehes ja listis tuli ainult üks vastus. Kui aga üritus juba kõikvõimsasse facebooki pandud sai ning esimesed tublid juba registreerusid, siis hakkas ettevõtlike hoovimüüjate pakkumisi juba rodupidi tulema. Et oleks stiimul rohkem kohvikuid külastada ning rohkem põnevust, sai ka mäng tehtud kaardina, kus kõik kümme avatud talu, hoovimüüki või -kohvikut peal.

Hoovikohvikute päeva mõte hakkas idanema Hosby küla Hansase talu perenaise Madli Tarjuse mõttest, mille ta käis välja novembris korraldatud kultuuriürituste küsimustikule vastates. Aitäh!

Foto: Tatjana Sääs

Ettevalmistus suitsusukeldumiseks, esiplaanil vasakult Abruka saarevaht Rein Lember, Vormsi päästekomando pealik Kaido Valm ja Vormsi saarevaht Jonne Berggren.

Foto: Merle Mäesalu

Näiteks räägiti sellest, millele peaksid saare turvalisuse üle valvet pidavad saarevahid tähelepanu pöörama, kuidas teha ennetustööd, milliseid soovitusi saareelanikele anda. Kui leitakse lõhkekehasid, mismoodi neid tähistada, kuidas teavitada sellest päästeteenistust, kuidas elanikkonnale selgeks teha, kuidas nad leitud lõhkekeha ümber käima peavad. Saarevahid proovisid suitsusukeldumist. Et me teaksime, misasi see on. See ei tähenda, et me peaksime ise päästetöödel suitsu sukelduma.

Saarevahtide jaoks on praegu segane aeg. Kui uuest aastast maavalitsusi enam pole, kuidas siis saarevahtide töö korraldatud saab, see on seni veel lõplikult otsustamata.

Loodame, et ka haldus- ja riigireformi järel on saarevahid ametis, aga loomulikult – kõik hakkab sõltuma omavalitsustest, kas ka nende arvates meid siis enam vaja on.

Palju õnne!

98. sünnipäeval OSIKAR FRIBERG 16. august

89. sünnipäeval SELMA FRIBERG 19. juuli ELFRIDE PETERSELL 28. juuli

88. sünnipäeval ARMILDA HOKKONEN 7. august MARIA-INGEBORG GILBERT 26. august

84. sünnipäeval ELLA POHLA 6. august

83. sünnipäeval MEELI SÜSTER 31. juuli

80. sünnipäeval AINO SOMMERMANN 16. juuli

75. sünnipäeval EVALD RAUDSEPP 24. august

74. sünnipäeval ENN MIKKER 5. august

72. sünnipäeval LEILI VANAKÜLA 18. august

65. sünnipäeval RISTO VEIKKO SAUSO 5. august

60. sünnipäeval TATJANA RUSSAKOVA 30. juuli

Teated

Vormsi Vallavolikogu valimiskomisjoni tööajad:

Vormsi Vallavolikogu valimised toimuvad 15. oktoobril 2017.

Valimiskomisjoni asukoht on Vormsi Vallavalitsus, aadress Kooli 1.

Komisjoni tööajad:

16. augustist - 4. septembrini tööaeg igal tööpäeval kell 10-12.

5. ja 7. septembril tööaeg kell 15-18.

Komisjoni esimees vallasekretär Eidi Leht, eid@vormsi.ee, telefon 507 0927.

Õppepäev mesinikele

2. septembril 2017 algus kell 11 Vormsi Rahvamajas.

Teemad:

Sügistööd mesilas - Aleksander Kilk

Mesilasemade kasvatamise tähtsusest - Maire Valtin

Seadusandlikud regulatsioonid - Marianne Rosenfeld

Loengutel osalemine kõigile tasuta.

Kohvipaus tasuline, tasumine kohapeal suularahas.

Samuti jagame kohapeal tasuta mesindus-alast kirjandust. Soovi korral saab osta õpperaamatuid (loetelu www.mesinikeliit.ee)

Õppepäeva korraldamist rahastatakse mesindusprogrammi 2017-2019 vahenditest. Täpsem info Eha Salus, telefon 5393 6359.

Tänuavaldus

Laupäeval, 12. augustil räsivormsi saart äge äikesetorm. Lisaks muudele pahandustele, mida torm tegi, löi äike sisse ka Borby keskpingeliini ja põletas maha ühe trafoalajaama. Seega minu majapidamises ei elektrit ega vett. Esimese kõne tegin muidugi Imatra Elektri dispetšeritele. Kõigepealt üllatas positiivselt nende meeldiv suhtlemine ja operatiivsus. Kohe sõitis välja kohalik Elteli esindaja kellel polnud tööaegi ja tegi kõik, mis tema võimuses. Aitäh Sulle, Kristo Hänni!

Muidugi ei saanud ta öösel vahetada trafo. Esimese laevaga saadeti Imatrast varugeneraator ja kanistritäis bensiini. Esmapäeva hommikul olid Elteli mehed uue trafo kohal ja juba enne lõunat oli elekter taas majas.

Kogu sellest organiseerimisest jäi nii hea tunne, et soovin tänada kõiki, kes tegid oma tööd kiiresti, hästi ja rohkemgi.

Jaak Matsi, Borby